

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

ХНПУ імені Г. С. Сковороди

від 31 серпня 2026 протокол № 9

 Юрій БОЙЧУК

ПРОГРАМА

**організації та проведення підвищення кваліфікації
соціальних педагогів закладів освіти, фахівців із соціальної роботи, фахівців
з профорієнтації та кар'єрних освітніх радників, педагогічних працівників
закладів освіти, асистентів дитини з особливими освітніми потребами**

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розробник: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Кабусь Наталя Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор).

Напрямок підвищення кваліфікації: професійний розвиток та підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів освіти, фахівців із соціальної роботи, фахівців з профорієнтації та кар'єрних освітніх радників, вчителів закладів освіти, асистентів дитини з особливими освітніми потребами відповідно до Професійних стандартів «Соціальний педагог», «Фахівець із соціальної роботи», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.

Розроблено на основі типової програми: Розроблено з урахуванням Типової програми підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти «Соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (наказ МОН України від 29.07.2026 № 1256)

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Рижанова Алла Олександрівна – професор кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Сумського державного педагогічного університету, доктор педагогічних наук, професор.

Романова Інна Анатоліївна – завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, доктор педагогічних наук, професор.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації «Сучасні аспекти соціально-педагогічної діяльності» зумовлена трансформаційними процесами в українському суспільстві, спричиненими триваючими воєнними діями, соціально-економічними викликами, необхідністю приймати конструктивні рішення в умовах невизначеності, що висуває принципово нові вимоги до рівня професійної компетентності фахівців соціально-педагогічного супроводу. В сучасних умовах соціальні педагоги, фахівці з соціальної роботи, педагогічні працівники закладів освіти, асистенти дитини з особливими освітніми потребами діють у середовищі підвищеного ризику, мають володіти ефективними інструментами соціально-педагогічного супроводу та підтримки учасників освітнього процесу, в тому числі здобувачів освіти пільгових категорій, дітей з особливими освітніми потребами, внутрішньо переміщених дітей та сімей, родин військовослужбовців та ветеранів, сімей, які постраждали внаслідок війни, що актуалізує потребу в міждисциплінарних знаннях, що об'єднують нормативно-правову обізнаність, глибинну психологічну підготовку та володіння новітніми соціально-педагогічними технологіями.

Зростання чисельності дітей та сімей в складних життєвих обставинах та кризових станах, необхідність подолання психологічних наслідків війни та забезпечення психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу, розбудови інклюзивного суспільства та освітнього простору, посилюють вимоги до професійної компетентності фахівців, володіння практичними інструментами соціально-правового захисту учнів, соціально-педагогічного супроводу дітей, в тому числі з особливими освітніми потребами, методами діагностики та компенсації психологічних втрат здобувачів освіти, методами кризового консультування, корекції, арт-терапії, подолання конфліктів через шкільну медіацію та побудову довірчої комунікації, способами активізації суб'єктної позиції дітей та молоді. Програма підвищення кваліфікації «Сучасні аспекти соціально-педагогічної діяльності» забезпечує опанування практичного соціально-педагогічного інструментарію підтримки та супроводу учасників освітнього процесу, формування у фахівців стійкої лідерської фасилітаційної позиції для сталого особистісного і соціального розвитку дітей та молоді як умотивованих свідомих успішних громадян, здатних вибудовувати власне майбутнє і працювати для сталого розвитку країни і суспільства.

Освітня програма організації та проведення підвищення кваліфікації педагогів соціальних, фахівців із соціальної роботи, педагогічних працівників закладів освіти, асистентів дитини з особливими освітніми потребами складена відповідно до Законів України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про професійний розвиток працівників», «Про інноваційну діяльність», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», Постанови КМУ № 957 від 15 вересня 2021 р. «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти», Наказу Міністерства освіти і науки України № 509 від 22 травня 2018 року «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України», з урахуванням Концепції Нової української школи, Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року, Професійних

стандартів «Соціальний педагог», «Фахівець із соціальної роботи», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання, Методичних рекомендацій Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» про «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році», Методичних рекомендацій МОН України щодо організації діяльності психологічної служби у системі освіти у 2026/2027 навчальному році, Постанови КМУ №800 від 21.08.2019 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами і доповненнями), рекомендацій Національної соціальної сервісної служби України (<https://nssu.gov.ua/news/pidvyshchennia-kvalifikatsii-pratsivnykiv-sotsialnoi-sfery>); вимог, сформульованих у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 80 «Соціальні послуги») (затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.03.2017 № 518) та Державних стандартів соціальних послуг.

Цільова група: соціальні педагоги закладів освіти, фахівці з соціальної роботи, фахівці з профорієнтації, кар'єрні освітні радники, вчителі закладів загальної середньої освіти, асистенти дитини з особливими освітніми потребами закладів освіти різних типів і форм власності.

Обсяг (тривалість): 90 годин (3 кредити ЄКТС), термін навчання 1 місяць.

Особливості реалізації програми: Програма реалізується впродовж одного місяця у синхронному/асинхронному режимі й передбачає гнучкі форми навчання, що гарантують безпеку, доступність та ефективність навчання для соціальних педагогів закладів освіти, фахівців з соціальної роботи, фахівців з профорієнтації, вчителів закладів загальної середньої освіти, асистентів дитини з особливими освітніми потребами в різних регіонах, включно з прифронтовими. Заняття поєднують інтерактивні лекції, практичні кейси та обговорення, що сприяє засвоєнню знань та їх практичному застосуванню. Програма відповідає чинному законодавству України й гарантує офіційне підтвердження результатів підвищення кваліфікації.

Форма (форми) навчання: дистанційна (онлайн) із використанням технологій відеоконференцій та інтерактивних платформ.

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення та розвиток професійних компетентностей соціальних педагогів закладів освіти, фахівців з соціальної роботи, фахівців з профорієнтації; вчителів закладів загальної середньої освіти, асистентів дитини з особливими освітніми потребами щодо здійснення соціально-педагогічного супроводу та захисту прав здобувачів освіти з метою їхньої позитивної соціалізації, адаптації, інтеграції та сталого розвитку, впровадження провідних напрямів соціально-педагогічної діяльності, реалізації багаторівневої системи підтримки в інклюзивному освітньому просторі, сприяння психосоціальному благополуччю учасників освітнього процесу, попередженню соціальних ризиків, формуванню у здобувачів освіти навичок безпечної поведінки, ефективної міжособистісної взаємодії, розвитку психологічної резильєнтності відповідно до державних стандартів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання щодо особливостей соціально-педагогічного

супроводу учасників освітнього процесу для їхньої позитивної соціалізації, адаптації та інтеграції, забезпечення соціально-педагогічної підтримки в інклюзивному освітньому просторі;

- сформувані цілісне розуміння сучасних механізмів та практики роботи соціального педагога в сфері представництва інтересів та захисту прав здобувачів освіти, організації міжвідомчої взаємодії та реагування на випадки насильства та цифрові ризики;

- ознайомити з інноваційними формами співпраці з учасниками освітнього процесу, технологіями і практиками соціально-педагогічної підтримки учнів вразливих категорій, відновлення дітей та сімей, постраждалих внаслідок війни;

- сприяти розвитку практичних навичок кейс-менеджменту дітей та сімей у складних життєвих обставинах, реалізації соціальної складової індивідуальної програми розвитку для учнів з особливими освітніми потребами, розробки індивідуальних стратегій їхньої соціальної адаптації та інтеграції;

- сформувані практичні вміння моделювання змісту соціально-педагогічної діяльності, застосовування цифрових, інтерактивних, тренінгових та коучингових технологій для позитивної соціалізації, посилення життєстійкості та сталого розвитку здобувачів освіти в умовах сучасних викликів;

- забезпечити готовність до організації фасилітативної взаємодії з учасниками освітнього процесу, впровадження сучасних технологій соціально-виховної роботи, соціально-педагогічної просвіти, профілактики, корекції та реабілітації для відповідального соціального функціонування, формування безпечної поведінки, розвитку життєвих навичок та наскрізних умінь здобувачів освіти;

- удосконалити практичні навички здійснення всіх рівнів соціально-педагогічної профілактики, налагодження партнерської взаємодії з сім'єю, громадою й іншими суб'єктами підтримки для запобігання та протидії небезпечним явищам (булінгу, кібербулінгу, насильству, іншим соціально-цифровим ризикам);

- сприяти розвитку навичок професійної діяльності в умовах цифрової трансформації, вмінь планувати індивідуальний професійний розвиток, розвивати професійні компетентності через самоосвіту, рефлексію та обмін досвідом, здійснювати профілактику професійного вигорання, зберігати ресурсний стан та сприяти зміцненню ментального здоров'я учасників освітнього процесу.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- А1, А2, Б1, В1, Г1, Г2, Г3, Д1, Е1, І1 відповідно до Професійного стандарту «Соціальний педагог», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18.09.2026 р. № 1602;

- предметно-методична (А2.1, А2.4, А2.5), психологічна (Б1.1, Б1.2, Б1.4), емоційно-етична (Б2.2), педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3), інклюзивна (В1.1, В1.2, В1.3), здоров'язбережувальна (В2.1, В2.2., В2.3, В2.4), організаційна (Г2.1, Г2.3), навчання впродовж життя (Д1.1) відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.08.2024 №1225;

- А1, А2, А4, А6, Б1, Б2, Б3, В3, Д3, Е3, Ж1, И4, Л2, Л5 відповідно до Професійного стандарту «Фахівець з соціальної роботи», затвердженого наказом

Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 20.06.2020 № 1179.

• діагностичної, профорієнтаційної, аналітичної та консультативної компетентностей відповідно до Професійного стандарту «Кар'єрний консультант» (затверджено наказом Громадської організації «Асоціація кар'єрних консультантів України» від 13 жовтня 2025 р. №13/10/2025.

Ключовими компетентностями, які вдосконалюватимуться, відповідно до актуальних завдань соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану та вимог Нової української школи, є здатність:

• надавати соціально-педагогічну підтримку учасникам освітнього процесу;
• здійснювати представництво та захист прав і законних інтересів здобувачів освіти;

• аналізувати соціальне середовище та умови соціалізації здобувачів освіти, своєчасно виявляти та реагувати на потреби, ризики і ресурси, що впливають на їхній розвиток та інтеграцію; оцінювання психосоціального благополуччя підлітків, вчасного виявлення поведінкових ризиків та

• планувати, організовувати та забезпечувати всі рівні соціально-педагогічної профілактики щодо дотримання соціально-правових норм, формування безпечної поведінки та життєвих навичок учасників освітнього процесу, виявлення та усунення причин і умов розвитку соціальної дезадаптації;

• здійснювати соціально-педагогічну просвіту та сприяти розвитку учасників освітнього процесу з урахуванням принципів інклюзії, доступності та соціальної справедливості

• організовувати та забезпечувати процес відновлення соціального функціонування, адаптації та інтеграції здобувачів освіти;

• здійснювати міжпрофесійну та міжвідомчу взаємодію для забезпечення соціально-педагогічного супроводу здобувачів освіти.

• здійснювати безперервний професійний розвиток, самоосвіту та рефлексію власної діяльності з метою підвищення якості соціально-педагогічної діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (удосконалять) **уміння, навички та способи діяльності** щодо:

• організації соціально-педагогічного супроводу, забезпечення соціально-педагогічної підтримки та відновлення здобувачів освіти, в тому числі вразливих категорій та постраждалих внаслідок військових дій, з урахуванням сучасних підходів та вимог Нової української школи;

• здійснення представництва, захисту прав та інтересів учнів, організації міжвідомчої взаємодії та координації спільних дій з уповноваженими суб'єктами й службами для оперативного реагування на випадки насильства та цифрові ризики;

• упровадження актуального нормативно-правового регламенту діяльності соціального педагога та ведення обов'язкової цифрової документації;

• застосовування кейс-менеджменту під час супроводу дітей та сімей у складних життєвих обставинах, моделювання соціального складника індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами, реалізації індивідуальних стратегій їхньої соціальної адаптації та інтеграції;

• розробки й проведення соціально-педагогічних тренінгів, використання цифрових, інтерактивних, коучингових технологій зміцнення життєстійкості,

позитивної соціалізації та сталого розвитку в умовах невизначеності;

- налагодження фасилітаційної взаємодії з учасниками освітнього процесу, впровадження новітніх соціально-виховних, профілактичних, корекційних та реабілітаційних технологій для формування безпечної поведінки, ключових життєвих і наскрізних умінь здобувачів освіти;

- здійснення покрокової соціально-педагогічної профілактики, залучення потенціалу закладів освіти, сім'ї, громади, інших соціальних суб'єктів для запобігання та протидії небезпечним явищам та поведінковим ризикам;

- організації безперервного професійного розвитку, профілактики професійного вигорання й збереження здоров'я й ресурсного стану фахівця в умовах підвищеного ризику.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови проходження слухачем від 70 до 100 % обсягу програми, що передбачає виконання обов'язкових практичних завдань, їх представлення на конференції з обміну досвідом та підсумкове тестування.

Із метою оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти:

- тестові завдання (20 запитань) для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми;

- практичні завдання, зокрема, вирішення кейсу, розробка плану соціально-педагогічного супроводу здобувача освіти; розробку сценарію соціально-педагогічного тренінгу на актуальну тематику.

Підсумковий рівень навчальних досягнень слухачів визначається за такими критеріями:

- виконання тестових завдань із результатом від 70 до 100 % правильних відповідей;

- актуальність, самостійність, творчий підхід, застосування набутих знань, практична цінність та методична обґрунтованість виконання практичних завдань – вирішення кейсу та розробленого соціально-педагогічного тренінгу.

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

Вартість: узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми ґрунтується на засадах гнучкості, варіативності, науковості та практичної спрямованості, з орієнтацією на професійні потреби соціальних педагогів закладів освіти, фахівців із соціальної роботи, фахівців з профорієнтації, вчителів закладів загальної середньої освіти, асистентів дитини з особливими освітніми потребами .

Програмою передбачено інтерактивні лекційні та практичні заняття з використанням інтерактивних платформ та розв'язанням професійних кейсів.

Самостійна робота передбачає опрацювання нормативно-правової бази, виконання тестових та практичних завдань.

Підсумкові заходи передбачають участь слухача курсів у конференції з обміну досвідом для презентації соціально-педагогічного тренінгу та проходження підсумкового тестування (20 запитань) з метою перевірки рівня засвоєння змісту програми та сформованості професійних компетентностей.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 %. Прохідний бал – 70 % і вище. Учасники, які успішно виконали програму, представили досвід роботи на конференції з обміну досвідом, виконали практичні завдання та виконали підсумкове тестування, отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

Зміст програми складається з 3-х модулів та 35-ти взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, становить 90 год, з них: 26 год. – лекційні заняття, 46 год. – практична робота, 16 год. – самостійна робота, 2 год. – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Сучасні підходи та практики роботи соціального педагога в сфері соціально-правового захисту учнів					
Тема 1.1. Нормативно-правові засади діяльності соціального педагога як гаранта соціально-правового захисту дітей в освітньому середовищі	2				2
Тема 1.2. Особливості соціального захисту учасників освітнього процесу. Соціально-педагогічні технології захисту прав та інтересів дітей вразливих категорій. Соціальне забезпечення дітей пільгового контингенту		2			2

Тема 1.3. Налагодження взаємодії закладів освіти з суб'єктами забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах відповідно до нормативно-правового поля		2			2
Тема 1.4. Міжнародно-правові стандарти та національне законодавство щодо захисту дітей від жорстокого поводження та насильства	2				2
Тема 1.5. Протидія насильству в учнівському середовищі. Інструменти та алгоритми діяльності соціального педагога із запобігання й протидії булінгу (цькуванню) та кібербулінгу		2			2
Тема 1.6. Нормативно-правові засади виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді в системі освіти	2				2
Тема 1.7. Особливості соціального захисту дітей та сімей військовослужбовців та ветеранів		2			2
Разом за модулем 1	6	8			14
МОДУЛЬ 2. Психологічні аспекти професійної діяльності соціального педагога. Соціально-педагогічний супровід безпеки, адаптації та психосоціального благополуччя учнів					

Тема 2.1. Психосоціальні особливості здобувачів освіти. Психологія професійної діяльності соціального педагога	2				2
Тема 2.2. Мотиваційна підтримка здобувачів освіти		2			2
Тема 2.3. Психологічні засади ефективної комунікації з учасниками освітнього процесу. Психологія конфлікту та медіації		2			2
Тема 2.4. Основні напрями соціально-психологічного супроводу здобувачів базової середньої освіти. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах сучасних викликів	2				2
Тема 2.5. Соціально-психологічний тренінг в професійній діяльності соціального педагога. Технології тренінгового супроводу соціокультурної інтеграції та згуртованості учнівських колективів	2				2
Тема 2.6. Інтеграція сучасних психологічних методів корекції та терапії в соціально-педагогічну практику		2			2
Тема 2.7. Психологія впливу та лідерство.	2				2

Тема 2.8. Формування лідерської позиції учасників освітнього процесу		2			2
Тема 2.9. Формування ефективної командної взаємодії з використанням технології team building в освітньому середовищі		2			2
Разом за модулем 2	8	10			18

МОДУЛЬ 3. Сучасні методи та інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності в закладах освіти в умовах сучасних викликів

Тема 3.1. Заклад освіти як середовище соціалізації учнів. Основні напрями соціально-педагогічного супроводу здобувачів освіти	2				2
Тема 3.2. Провідні напрями та інструменти соціально-виховної роботи в інформаційному суспільстві. Проектування розвивального освітньо-виховного середовища закладу освіти		2			2
Тема 3.3. Діагностичний інструментарій соціального педагога та супровід соціальної адаптації й соціокультурної інтеграції учнів		2			2
Тема 3.4. Профілактика адиктивної поведінки здобувачів освіти		2			2

Тема 3.5. Особливості надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги учасникам освітнього процесу у випадках делінквентної поведінки підлітків		2			2
Тема 3.6. Профілактика агресивної поведінки підлітків		2			2
Тема 3.7. Профілактика віктимної поведінки дітей та молоді. Соціально-педагогічна профілактика поведінкових ризиків та безпеки здобувачів освіти в цифровому просторі	2				2
Тема 3.8. Система роботи соціального педагога з професійної орієнтації в закладах освіти. Соціально-педагогічний супровід життєвого вибору здобувачів освіти в умовах НУШ		2			2
Тема 3.9. Технологія консультативної взаємодії у роботі соціального педагога закладів освіти	2				2
Тема 3.10. Особливості кризового консультування		2			2
Тема 3.11. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти	2				2

Тема 3.12. Проектування соціально-педагогічної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Соціально- педагогічний супровід батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами		2			2
Тема 3.13. Соціально- психологічна підтримка дітей та сімей, постраждалих внаслідок війни	2				2
Тема 3.14. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми й родинами військовослужбовців та ветеранів		2			2
Тема 3.15. Партнерство з громадськими та державними установами в інтересах дитини		2			2
Тема 3.16. Особливості роботи соціального педагога в умовах цифрової трансформації робочого простору та дистанційного навчання		2			2
Тема 3.17. Діагностика рівня професійного вигорання фахівця		2			
Тема 3.18. Професійні деформації фахівця	2				
Тема 3.19. Методи профілактики та подолання професійного вигорання соціального		2			

педагога					
Тема 3.20. Конференція з обміну досвідом та захисту індивідуального практичного навчально-дослідного завдання – соціально- педагогічного тренінгу на актуальну тематику		2	16		
Разом за модулем 3	12	28	16		40
Підсумкові заходи				2	2
Усього	26	46	16	2	90

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Сучасні підходи та практики роботи соціального педагога в сфері соціально-правового захисту учнів

Тема 1.1. Нормативно-правові засади діяльності соціального педагога як гаранта соціально-правового захисту дітей в освітньому середовищі

Законодавчий регламент захисту прав дитини та надання соціально-педагогічних послуг в закладах освіти. Цифрова трансформація робочого простору соціального педагога. Правозахисна функція соціального педагога. Перелік, порядок ведення та вимоги до обов'язкової документації соціального педагога з питань захисту прав дітей. Особливості нормативно-правового захисту прав дітей в умовах воєнного стану (внутрішньо переміщені діти та сім'ї, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій, діти пільгових категорій). Правові алгоритми дій соціального педагога під час організації дистанційного та змішаного навчання в безпечному освітньому середовищі. Алгоритм дій соціального педагога у разі виявлення порушень прав дитини. Нормативні засади соціально-правового супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища. Нормативні вимоги щодо дотримання конфіденційності та захисту персональних даних здобувачів освіти. Межі правової компетенції соціального педагога під час врегулювання конфліктів та захисту інтересів дитини.

Тема 1.2. Особливості соціального захисту учасників освітнього процесу. Соціально-педагогічні технології захисту прав та інтересів дітей вразливих категорій. Соціальне забезпечення дітей пільгового контингенту

Нормативно-правовий статус категорій здобувачів освіти, які потребують соціального захисту. Ідентифікація та характеристика здобувачів освіти вразливих категорій. Порядок формування соціального паспорта класу та закладу освіти і ведення обліку дітей пільгових категорій. Механізми та нормативні підстави складних життєвих обставин, соціального і правового захисту та супроводу дітей вразливих категорій в межах компетенції закладу освіти. Особливості соціального

захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Організація соціальної підтримки та адаптації дітей з числа внутрішньо переміщених осіб. Напрями взаємодії соціального педагога з батьками та законними представниками щодо оформлення передбачених пільг. Критерії оцінки ефективності та якості системи соціального захисту пільгових категорій у закладі освіти.

Тема 1.3. Налагодження взаємодії закладів освіти з суб'єктами забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах відповідно до нормативно-правового поля

Нормативно-правове регулювання міжвідомчої взаємодії у сфері захисту прав дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Порядок дій та межі відповідальності соціального педагога при виявленні ознак занедбаності, жорстокого походження або ризику потрапляння дитини в складні життєві обставини. Роль та завдання соціального педагога у складі міждисциплінарної команди суб'єктів соціальної роботи. Порядок та алгоритм інформування Служби у справах дітей та Центру соціальних служб про виявлення дитини в складних життєвих обставинах. Спільна діяльність закладу освіти та підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Участь соціального педагога у засіданнях Комісії з питань захисту прав дитини та розробці індивідуального плану соціального захисту. Практичний інструментарій оцінки потреб дитини та її сім'ї в процесі міжвідомчого реагування. Шляхи запобігання дублюванню функцій та підвищення ефективності взаємодії суб'єктів соціально-правового захисту.

Тема 1.4. Міжнародно-правові стандарти та національне законодавство щодо захисту дітей від жорстокого поводження та насильства

Нормативно-правова база захисту прав дитини: Імплементация Конвенції ООН про права дитини, Стамбульської конвенції та норм міжнародного гуманітарного права в законодавство України. Міжнародні та національні стандарти захисту дітей від усіх форм насильства, домашнього насильства, воєнних злочинів та цифрових загроз. Види, прояви, найближчі та віддалені наслідки насильства стосовно дітей: Особливості виявлення та реагування на випадки домашнього насильства і насильства за ознакою статі. Захист прав здобувачів освіти від будь-яких форм насильства та представлення їхніх інтересів у правоохоронних і судових органах. Специфіка викликів та загроз насильства в умовах війни та у цифровому просторі: Небезпеки насильства щодо дітей в умовах війни, воєнні злочини проти дітей. Захист дітей, які постраждали від воєнної травми, депортації, сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), торгівлі людьми, викрадення та втрати батьківського піклування. Цифрові загрози та онлайн-насильство в сучасному світі. Захист дітей від кіберзлочинців, онлайн-експлуатації, шантажу, залякування, вербування та втягнення у протиправну/небезпечну діяльність через цифрові канали. Порядок дій керівника, соціального педагога та педагогічних працівників у разі виявлення, отримання повідомлення або підозри щодо вчинення насильства стосовно дитини. Повноваження та механізми співпраці суб'єктів взаємодії: Служби у справах дітей, Ювенальної превенції НПУ, Органів опіки та піклування, Центрів соціальних служб, мобільних бригад, закладів охорони здоров'я та Центрів захисту дітей за моделлю «Барнахус». Застосування спеціальних заходів із попередження насильства. Соціально-психологічна реабілітація, соціально-педагогічна

підтримка та розробка індивідуальних програм супроводу дітей, які постраждали від домашнього насильства, воєнних дій чи онлайн-експлуатації.

Тема 1.5. Протидія насильству в учнівському середовищі. Інструменти та алгоритми діяльності соціального педагога із запобігання й протидії булінгу (цькуванню) та кібербулінгу

Законодавство України щодо запобігання та протидії булінгу та кібербулінгу. Розмежування понять «булінг», «конфлікт», «дисциплінарне правопорушення», «насильство» та «дискримінація». Форми, види та наслідки булінгу та кібербулінгу в учнівському середовищі. Особливості виявлення, документування та механізми реагування на випадки насильства стосовно дітей за участю дітей. Порядок дій керівника, соціального педагога та вчителів закладу освіти при отриманні повідомлення про булінг чи кібербулінг. Нормативно-правові засади створення, регламент роботи та прийняття рішень Комісією з розгляду випадків булінгу, реалізація заходів щодо безпеки учасників. Види відповідальності (адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова, кримінальна) за вчинення, приховування або nereагування на факти булінгу. Розробка й реалізація програм соціально-педагогічної корекції для всіх учасників випадку (потерпілих, булерів та свідків). Провідні напрями роботи з дітьми з проявами агресивної поведінки. Відновні практики та фасилітація діалогічної взаємодії в закладах освіти. Впровадження технологій шкільної медіації, організація діяльності шкільних служб порозуміння, навчання здобувачів освіти технікам ненасильницького спілкування та розв'язання конфліктів. Комплексна просвітницька й превентивна робота із здобувачами освіти, педагогічним колективом та батьками. Проектування, створення та моніторинг безпечного, недискримінаційного інклюзивного середовища в закладах освіти. Зміст та умови ефективності соціально-педагогічної діяльності із запобігання насильству, формування ненасильницьких моделей поведінки та культури діалогу в учнівському середовищі.

Тема 1.6. Нормативно-правові засади виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді в системі освіти

Державна політика, стратегічні документи та нормативна база щодо підтримки обдарованих дітей та молоді в Україні. Соціально-педагогічна діагностика та критерії виявлення різних видів обдарованості у здобувачів освіти. Проектування та нормативне забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії і навчального плану для обдарованої дитини. Законодавчі механізми стимулювання та морально-матеріального заохочення обдарованих учнів. Особливості соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей із метою запобігання дезадаптації та емоційному вигоранню. Партнерство закладу освіти з позашкільними закладами, науковими установами та громадськими організаціями для підтримки обдарованих дітей та молоді. Специфіка підтримки та захисту обдарованих дітей із числа вразливих категорій (діти-сироти, діти з інвалідністю, діти з малозабезпечених сімей).

Тема 1.7. Особливості соціального захисту дітей та сімей військовослужбовців та ветеранів

Специфіка психологічного стану сімей Захисників України. Законодавчі

гарантії, пільги для дітей військовослужбовців, учасників бойових дій та ветеранів. Закони України, постанови КМУ та відомчі акти, що регламентують соціальні гарантії для сімей військовослужбовців, ветеранів, зниклих безвісти та загиблих/померлих Захисників і Захисниць України. Порядок оформлення статусу учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника/Захисниці. Особливості фінансової підтримки та виплат, пенсійного забезпечення та компенсації за винайм житла для ветеранів, пільг на оплату житлово-комунальних послуг, проїзд. Особливості медичного обслуговування, доступ до медичної та психологічної реабілітації для ветеранів та членів їхніх родин, порядок отримання безоплатних путівок для оздоровлення та відпочинку дітей. Житлові програми та сприяння економічній адаптації та інтеграції ветеранів та їхніх родин. Освітні гарантії та соціальний захист дітей військовослужбовців та ветеранів, пільгові умови вступу та навчання у закладах освіти. Організаційно-правові механізми підтримки, супроводу та захисту прав дітей військовослужбовців, які зникли безвісти або перебувають в полоні. Психологічні особливості проживання невизначеної втрати. Можливості психосоціальної підтримки та комплексної реабілітації дітей та родин учасників бойових дій та ветеранів. Можливості міждисциплінарних команд у супроводі сім'ї, міжвідомча взаємодія та кейс-менеджмент у роботі з ветеранами, взаємодія суб'єктів соціальної роботи, координація дій між органами соціального захисту, закладами освіти, охорони здоров'я, ветеранськими хабами та громадськими організаціями. Роль фахівців із супроводу ветеранів у реалізації можливостей соціального захисту, соціальної адаптації та реінтеграції родин.

МОДУЛЬ 2. Психологічні аспекти професійної діяльності соціального педагога. Соціально-педагогічний супровід безпеки, адаптації та психосоціального благополуччя учнів

Тема 2.1. Психосоціальні особливості здобувачів освіти. Психологія професійної діяльності соціального педагога. Психологічні особливості емоційних станів та поведінкових проявів учнів

Концепція розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року. Професійні стандарти «Соціальний педагог» та «Практичний психолог» закладу освіти. Напрями інтеграції та розмежування функцій фахівців психологічної служби системи освіти. Роль соціального педагога в чотирьохрівневій системі психологічної допомоги учасникам освітнього процесу. Соціальна ситуація розвитку здобувачів освіти різного віку під впливом воєнних дій, міграційних процесів та вимушеного дистанційного навчання. Особливості емоційних станів учнів різного віку (тривожність, апатія, агресивність, фрустрація) в умовах невизначеності. Специфіка емоційної саморегуляції в умовах підвищеного психоемоційного навантаження. Вплив гострого та хронічного стресу учасників освітнього процесу. Ознаки психологічної травматизації та її вплив на соціальну поведінку, деструктивні та девіантні поведінкові прояви здобувачів освіти. Вплив вікових психологічних криз та поведінкових проявів на навчальну діяльність учнів.

Тема 2.2. Мотиваційна підтримка здобувачів освіти

Поняття та сутність мотиваційної підтримки здобувачів освіти. Внутрішня та

зовнішня мотивація до навчання. Чинники формування та підтримки навчальної мотивації. Мотиваційна роль соціального педагога. Соціально-педагогічні способи стимулювання інтересу до навчання. Зворотний зв'язок як інструмент мотиваційної підтримки. Підтримка здобувачів освіти, які втрачають інтерес до навчання. Мотиваційна підтримка здобувачів освіти із різними освітніми потребами. Емоційне благополуччя та навчальна мотивація. Помилки дорослих у мотиваційній підтримці дітей. Взаємодія соціального педагога з батьками у формуванні навчальної мотивації. Соціально-педагогічні аспекти мотиваційної підтримки. Мотиваційна підтримка в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Тема 2.3. Психологічні засади ефективної комунікації з учасниками освітнього процесу. Психологія конфлікту та медіації

Психологічні основи професійної комунікації соціального педагога. Особливості комунікації соціального педагога зі здобувачами освіти. Емоційний компонент комунікації. Активне слухання та психологічна підтримка. Бар'єри ефективної комунікації в освітньому середовищі. Комунікація з батьками як складова соціально-педагогічної діяльності. Поняття та психологічна природа конфлікту. Структура та динаміка конфлікту. Типові конфлікти в освітньому середовищі. Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях. Профілактика та деескалація конфліктів. Поняття та принципи медіації. Роль медіатора в конфліктній взаємодії. Комунікативні техніки медіації. Медіаційний підхід у роботі соціального педагога. Межі застосування медіації та роль соціального педагога.

Тема 2.4. Основні напрями соціально-психологічного супроводу здобувачів базової середньої освіти. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах сучасних викликів.

Психологія життєстійкості. Резильєнтність особистості як здатність протистояти ризикам для власної психологічної безпеки. Резильєнтність та стресостійкість особистості в умовах хронічного стресу та викликів війни. Психологічний імунітет. Інструменти формування та зміцнення психологічного імунітету учасників освітнього процесу. Конструктивні та деструктивні .копінг-стратегії подолання стресу. Алгоритм надання першої психологічної допомоги під час гострих стресових станів. Ресурсні стани. Способи відновлення особистісних ресурсів (фізичних, емоційних, когнітивних, соціальних) для стабілізації емоційного стану. Методики саморегуляції для зниження рівня стресу, тривожності й психоемоційного напруження. Техніки та ресурсні вправи (тілесно-орієнтовані, дихальні, арттерапевтичні). Проєктування та реалізація системи роботи з підтримки резильєнтності учасників освітнього процесу, виявлення та компенсації психологічних втрат учасників освітнього процесу.

Тема 2.5. Соціально-психологічний тренінг в професійній діяльності соціального педагога. Технології тренінгового супроводу соціокультурної інтеграції та згуртованості учнівського колективу

Методологічні засади та практика впровадження програм розвитку життєстійкості та зміцнення психологічного благополуччя здобувачів освіти відповідно в Новій українській школі. Психологічні методи в діяльності соціального педагога закладу освіти. Коучинг та консультування (мотиваційне, соціально-психологічне, кризове). Психодрама, нейролінгвістичне програмування,

рефреймінг. Соціально-психологічний тренінг в роботі соціального педагога. Методика розробки соціально-психологічного тренінгу. Структура, етапи та динаміка тренінгової групи. Добір тренінгових вправ, інтерактивних ігор та ситуаційних завдань для розвитку особистісних якостей, формування наскрізних та життєвих вмінь здобувачів освіти. Роль, позиція та фасилітаційні навички тренера. Методи оцінки ефективності та збору зворотного зв'язку за результатами тренінгової роботи. Технології тренінгової підтримки налагодження позитивної командної взаємодії, розвитку асертивності, подолання стереотипів та упереджень, конструктивного розв'язання конфліктів та медіації, соціокультурної інтеграції та згуртованості учнівських колективів. Особливості проведення онлайн-тренінгів та використання цифрових інструментів у груповій роботі.

Тема 2. 6. Інтеграція сучасних психологічних методів корекції та терапії в соціально-педагогічну практику

Сучасні методи психологічно спрямованого впливу, корекції та терапії. Методи зміни негативних поведінкових проявів, розвитку емоційного інтелекту та навичок саморегуляції. Застосування методи арт- та ігрової терапії в соціально-педагогічній діяльності. Використання елементів когнітивно-поведінкової терапії для корекції тривожності та автоматичних негативних думок учнів. Застосування елементів гештальттерапії у соціально-педагогічному консультуванні. Тілесно-орієнтовані та релаксаційні техніки в системі подолання емоційного напруження. Елементи проблемно-фокусованої короткострокової терапії для швидкого пошуку рішень у роботі з підлітками. Межі застосування психотерапевтичних методик у соціально-педагогічній діяльності.

Тема 2.7. Психологія впливу та лідерство. Командне розподілене лідерство

Лідерство як соціально-психологічний феномен. Психологічні механізми та види соціального впливу (переконання, навіювання, залучення, зараження). Сучасні концепції лідерства, його соціальна природа та психологічне підґрунтя. Типи та стилі лідерства, командне розподілене лідерство як феномен, трансформаційне лідерство фахівця в освітньому середовищі. Конструктивне та деструктивне лідерство в дитячих та дорослих колективах. Ознаки ефективного лідерства. Лідерська позиція педагога як провідний чинник впливу на здобувачів освіти. Розподіл лідерських ролей між педагогічним колективом та учнівським самоврядування. Розвиток суб'єктності та автономії учасників освітнього процесу через залучення до прийняття рішень. Способи налагодження фасилітаційної взаємодії для сталого розвитку дітей та молоді як свідомих успішних громадян, формування їхньої індивідуальної та соціальної суб'єктності, здатності досягати життєвого успіху й працювати для сталого розвитку держави і суспільства. Особливості формування психологічного клімату взаємної довіри та відповідальності як основи командного розподіленого лідерства.

Тема 2.8. Формування лідерської позиції учасників освітнього процесу

Лідерство – необхідна компетентність майбутнього. Мотиваційні передумови розвитку лідерства. Способи розвитку лідерського потенціалу здобувачів освіти. Діагностика лідерських якостей, організаційних здібностей та рівня соціальної відповідальності учнів. Форми та методи розвитку м'яких навичок

як основи лідерської позиції особистості. Соціально-педагогічні технології залучення здобувачів освіти до проєктної діяльності та учнівського самоврядування. Соціально-психологічні детермінанти формування соціального лідерства.. Психологічний супровід учнів-лідерів: запобігання емоційній перевтомі, «зірковій хворобі» та конфліктам з однолітками. Попередження деструктивного лідерства. Підтримка та розвиток лідерської позиції педагогів у контексті освітніх змін. Створення умов для розвитку лідерського потенціалу здобувачів освіти. Тренінг розвитку лідерських якостей. Досвід діяльності Школи лідерства. Кращі практики реалізації парадигми освітнього лідерства й розвитку лідерського потенціалу учнів в закладах освіти.

Тема 2.9. Формування ефективної командної взаємодії з використанням технології team building в освітньому середовищі

Командна взаємодія в освітньому середовищі. Психологічні засади формування команди. Етапи формування та розвитку команди. Сутність і можливості застосування технології team building. Ролі учасників у командній взаємодії. Комунікація як основа командної роботи. Довіра та психологічна безпека в команді. Командна взаємодія учасників освітнього процесу. Особливості командоутворення в дитячому колективі. Team building як засіб соціального розвитку здобувачів освіти. Принципи організації team building для здобувачів освіти закладу загальної середньої освіти. Інструменти та форми team building в освітньому середовищі. Конфлікти в команді та способи їх попередження. Лідерство та командна взаємодія. Інклюзивність командної взаємодії. Оцінювання ефективності командної взаємодії.

МОДУЛЬ 3. Сучасні методи та інноваційні технології соціально-педагогічної діяльності в закладах освіти в умовах сучасних викликів

Тема 3.1. Заклад освіти як середовище соціалізації учнів. Основні напрями соціально-педагогічного супроводу здобувачів освіти.

Роль та потенціал закладу освіти як ключового інституту соціалізації. Види соціалізації та їх специфіка в освітньому середовищі. Етапи та напрями соціалізації в закладах освіти. Фактори та агенти соціалізації в умовах освітнього процесу. Ризики та бар'єри соціалізації учнів у епоху цифрової трансформації та соціально-політичних викликів. Діагностика рівня соціалізованості та соціальної зрілості учнів різного віку. Загальна характеристика та зміст провідних напрямів роботи з соціально-педагогічного супроводу та підтримки учасників освітнього процесу з метою їхньої позитивної соціалізації, соціальної адаптації, інтеграції та сталого розвитку. Стратегічне планування соціально-педагогічної діяльності на засадах холістичного підходу для психосоціального благополуччя учнів. Технологія ведення випадку (кейс-менеджменту) у роботі зі здобувачами освіти та сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. Програма соціально-педагогічної діяльності з позитивної соціалізації учнівської молоді.

Тема 3.2. Провідні напрями та інструменти соціально-виховної роботи в інформаційному суспільстві. Проєктування розвивального освітньо-виховного середовища закладу освіти

Провідні напрями та інноваційні форми соціально-виховної роботи з учнями

в умовах інформаційної цивілізації. Сутність, принципи та компоненти розвивального освітньо-виховного середовища. Алгоритм та методологія проєктування безпечного, стимулювального та інклюзивного простору в закладі освіти. Врахування вікових та індивідуальних потреб учнів при створенні розвивального середовища. Способи розвитку медіаграмотності та критичного мислення у профілактиці маніпулятивного впливу в інтернет-просторі. Використання елементів ораторського мистецтва та публічних виступів для розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти. Соціальний театр та форуму-театр як методики подолання соціальних проблем. Соціально-виховний вплив мистецтва на емоційно-ціннісну сферу здобувачів освіти. Використання кіномистецтва і відеоконтенту для дискусій та морально-етичного виховання. Проєктування та методика організації діяльності шкільних соціально-виховних гуртків та студій. Інтеграція цифрових та медіаінструментів у простір освітньо-виховної взаємодії. Партнерство учасників освітнього процесу у спільному створенні розвивального середовища. Оцінка ефективності та безпечності освітньо-виховного простору закладу. Стратегії трансформування шкільного середовища відповідно до вимог Нової української школи та умов сьогодення.

Тема 3.3. Діагностичний інструментарій соціального педагога та супровід соціальної адаптації й соціокультурної інтеграції учнів

Мета, завдання, принципи соціально-педагогічної діагностики дитини в системі соціальних відносин. Методологічні та етичні засади соціально-педагогічної діагностики: Спостереження як метод первинної соціально-педагогічної діагностики та оцінки психосоціального благополуччя дитини в освітньому середовищі. Бесіда, інтерв'ю, анкетування, експрес-опитування, проєктивний малюнок в оцінюванні соціальної ситуації розвитку та соціального функціонування, особливостей соціалізації та адаптації, соціальних потреб та ресурсів здобувачів освіти. Діагностичні інструменти вивчення шкільного колективу, моніторингу міжособистісних взаємин та безпеки соціального середовища. Соціальний паспорт учня/класу, карти екосистеми дитини, індекси безпеки мікроклімату. Особливості оцінювання соціальної адаптації та реінтеграції ВПО, дітей, які проживали на тимчасово окупованих територіях або зазнали інших наслідків війни. Виявлення прихованих ознак соціальної дезадаптації, соціальних і поведінкових бар'єрів та ризиків. Цифрові скринінгові інструменти та їх можливості, типові помилки під час проведення соціально-педагогічної діагностики. Інтерпретація та представлення результатів діагностики. Взаємодія вчителя з соціальним педагогом під час діагностичної роботи. Цифрові можливості сучасної соціально-педагогічної діагностики. Діагностика як основа індивідуалізованої соціально-педагогічної підтримки, супроводу адаптації та інтеграції здобувачів освіти: Алгоритми індивідуальної та групової роботи, проєктування та реалізація соціально-педагогічних програм, проєктів, заходів для подолання дезадаптації та формування культури інклюзії.

Тема 3.4. Система профілактичної роботи в закладах освіти. Профілактика адиктивної поведінки в освітньому середовищі

Сучасні тренди та чинники девіантної поведінки підлітків. Система профілактичної роботи в закладах освіти. Профілактика соціальних ризиків та негативних соціальних явищ. Рівні соціально-педагогічної профілактики

поведінкових порушень та соціальних ризиків, ключові інструменти їх реалізації. Поняття та основні характеристики адиктивної поведінки. Особливості адиктивних ризиків у здобувачів освіти закладу загальної середньої освіти. Основні форми адиктивної поведінки. Чинники ризику формування адиктивної поведінки. Захисні чинники та ресурси здобувачів освіти. Ранні ознаки ризикової поведінки. Профілактика адиктивної поведінки як напрям соціально-педагогічної діяльності. Формування навичок саморегуляції як напрям профілактики. Формування безпечної поведінки та критичного ставлення до ризиків. Цифрове середовище та профілактика поведінкових адикцій. Профілактична комунікація зі здобувачами освіти. Роль соціального педагога у ранньому виявленні ризиків. Взаємодія з батьками у профілактиці адиктивної поведінки. Профілактичні програми та технології роботи зі здобувачами освіти в закладі загальної середньої освіти. Міжвідомча та командна взаємодія у профілактиці. Етичні аспекти профілактики адиктивної поведінки. Оцінювання ефективності профілактичної роботи.

Тема 3.5. Особливості надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги учасникам освітнього процесу у випадках делінквентної поведінки підлітків

Поняття та основні характеристики делінквентної поведінки. Чинники формування делінквентної поведінки підлітків. Ранні поведінкові прояви та фактори ризику. Роль освітнього середовища у профілактиці делінквентної поведінки. Рання профілактика поведінкових ризиків у закладі загальної середньої освіти. Соціально-педагогічна допомога у випадках делінквентної поведінки. Психологічна допомога підліткам із поведінковими труднощами. Комунікація соціального педагога з підлітком, який демонструє делінквентну поведінку. Робота з родиною підлітка. Профілактика стигматизації та соціального виключення. Конфлікт та агресивна поведінка. Соціально-педагогічна діагностика поведінкових труднощів. Алгоритм дій соціального педагога у випадку виявлення поведінкових ризиків. Командний підхід до надання допомоги. Правові та етичні засади роботи з неповнолітніми. Профілактика повторних поведінкових порушень. Межі професійної компетентності соціального педагога у профілактиці та подоланні делінквентної поведінки підлітків.

Тема 3.6. Профілактика агресивної поведінки підлітків

Поняття та сутність агресивної поведінки підлітків. Вікові та соціально-педагогічні особливості агресивної поведінки підлітків. Форми та прояви агресивної поведінки. Фактори ризику, причини та захисні чинники формування агресивної поведінки. Ранні прояви агресивної поведінки та можливості їх попередження. Рання профілактика агресивної поведінки в закладі загальної середньої освіти. Роль соціального педагога у профілактиці агресивної поведінки. Емоційна саморегуляція як напрям профілактики агресії. Профілактика агресії через розвиток соціально-емоційних навичок. Педагогічна комунікація як засіб запобігання агресивній поведінці. Профілактика агресивної поведінки через формування безпечного освітнього середовища. Агресивна поведінка та конфлікти в учнівському середовищі. Булінг і агресивна поведінка (взаємозв'язок та відмінності). Взаємодія з батьками у профілактиці агресивної поведінки. Соціально-педагогічний супровід дітей із підвищеним ризиком агресивної поведінки. Виявлення та оцінювання ризиків агресивної поведінки. Алгоритм дій

соціального педагога у випадку агресивних проявів. Етичні та професійні межі профілактичної роботи. Сучасні соціально-педагогічні підходи до профілактики агресивної поведінки. Особливості профілактичної роботи з урахуванням віку здобувачів освіти.

Тема 3.7. Профілактика віктимної поведінки дітей та молоді. Соціально-педагогічна профілактика поведінкових ризиків та безпека здобувачів освіти в цифровому просторі

Феномен віктимності: поняття, види та психосоціальні чинники формування віктимної поведінки здобувачів освіти. Ознаки потенційної віктимності (уразливості до насильства, шахрайства чи маніпуляцій) в учнів. Фактори віктимізації особистості. Види несприятливих умов соціалізації. Діагностика віктимногенних факторів шкільного та сімейного середовища. Формування у дітей та молоді навичок безпечної поведінки, захисту особистісних кордонів та впевненості у собі. Віктимологічна профілактика. Просвітницько-профілактичні програми попередження віктимізації дітей та молоді. Шляхи подолання віктимізації особистості.

Профілактика віктимної поведінки дітей та молоді в інтернет-просторі. Профілактика онлайн-грумінгу, секстингу, кібершантажу та інших цифрових загроз. Ризики використання генеративного ШІ для створення дипфейків, маніпуляцій і шантажу, методи навчання підлітків розпізнаванню згенерованого, маніпулятивного, пропагандистського контенту. Профілактика та протидія кібербулінгу та хейтингу в учнівських колективах. Формування у здобувачів освіти цифрової стійкості, гігієни та медіаграмотності, навичок розпізнавання онлайн-ризиків та безпечної поведінки в цифровому просторі. Протидія цифровим загрозам, алгоритми реагування та взаємодії у разі їх виявлення. Соціально-педагогічна реабілітація та допомога дітям, які постраждали від кібербулінгу та протиправних дій. Налагодження партнерської взаємодії з сім'єю, громадою й іншими суб'єктами підтримки для запобігання та протидії небезпечним явищам та соціально-цифровим ризикам.

Тема 3.8. Система роботи соціального педагога з професійної орієнтації в закладах освіти. Соціально-педагогічний супровід життєвого вибору здобувачів освіти в умовах НУШ

Суть та складові професійного самовизначення здобувачів освіти. Система професійної орієнтації та кар'єрного консультування у закладах загальної середньої освіти. Нормативно-правові та теоретико-методологічні засади профорієнтаційної роботи в закладі освіти. Етапи профорієнтаційної роботи в закладах освіти, роль соціального педагога, інших представників педагогічного колективу закладу освіти в системі професійної орієнтації. Координація взаємодії соціального педагога, кар'єрного освітнього радника та практичного психолога у процесі профорієнтаційного супроводу підлітків. Компоненти системи профорієнтаційної діяльності: професійна просвіта, професійна інформація, професійна діагностика, професійна консультація та професійна адаптація. Професійна придатність особистості, вимоги професії до людини. Відповідність змісту і умов праці фізичним, психологічним, соціальним та розумовим можливостям людини. Особливості профорієнтації в умовах профільності закладу освіти. Кар'єрне консультування в закладах освіти. Сучасні методи діагностики

професійних схильностей, інтересів та здібностей здобувачів освіти. Аналіз впливу мікросоціуму на готовність учнів до вибору освітньої траєкторії, подолання гендерних і соціальних стереотипів у професійному самовизначенні. Поточний стан ринку праці та профорієнтація на професії майбутнього в умовах цифровізації та відбудови країни. Інноваційні форми профорієнтаційної роботи: інтерактивні екскурсії, ярмарки професій, тренінги, кар'єрний коучинг, жива бібліотека, хакатони, проєктні табори, мікростажування, імерсивні технології та VR-віртуальні проби (VR Career Simulations), зустрічі з менторами, ШІ-асистенція та персоналізований профайлінг. Профорієнтаційна робота з дітьми з особливими освітніми потребами. Консультування батьків щодо підтримки свідомого професійного самовизначення дітей. Міжнародний досвід Lifelong Guidance (супроводу впродовж усього життя) та Career Adaptability (розвитку адаптивності) для професійного самовизначення. Сучасні цифрові платформи: Екосистема профорієнтації для підлітків «Обери професію своєї мрії», Платформа профорієнтації Державної служби зайнятості, Дія.Освіта, «Світ професій» для діагностики та визначення кар'єрних інтересів і прийняття рішень.

Тема 3.9. Технологія консультативної взаємодії у роботі соціального педагога закладів освіти

Сутність консультативної взаємодії в діяльності соціального педагога. Принципи професійної консультативної взаємодії. Учасники консультативної взаємодії та їхні ролі. Особливості консультативної взаємодії зі здобувачами закладу загальної середньої освіти. Консультативна взаємодія з батьками. Консультативна взаємодія з педагогічними працівниками. Етапи технології консультативної взаємодії. Професійна комунікація соціального педагога в консультативному процесі. Виявлення та формулювання консультативного запиту. Особливості роботи із запитами, які складно сформулювати. Технологія підтримувального консультування. Професійні межі консультативної взаємодії. Складні запити в роботі соціального педагога. Консультативна взаємодія як складова міждисциплінарної співпраці. Етичні засади консультативної взаємодії. Консультування та перенаправлення до інших фахівців. Оцінювання результативності консультативної взаємодії.

Тема 3.10. Особливості кризового консультування

Поняття та сутність кризового консультування. Кризові ситуації в житті дитини. Вікові особливості переживання кризи. Типові реакції дитини на кризову ситуацію. Принципи кризової допомоги дитині. Першочергова підтримка дитини в кризовій ситуації. Роль соціального педагога у кризовій ситуації. Особливості комунікації з дитиною в кризовому стані. Алгоритм дій соціального педагога у кризовій ситуації. Виявлення ознак, які потребують залучення фахівців. Взаємодія соціального педагога та психолога. Кризове консультування та робота з батьками. Особливості кризової підтримки в умовах воєнних та інших надзвичайних подій. Профілактика повторної травматизації дитини. Професійні межі в кризовому консультуванні. Етичні засади кризової взаємодії. Професійне перенаправлення в системі кризової допомоги.

Тема 3.11. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти

Нормативно-правові основи організації інклюзивного навчання та супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Особливості реалізації багаторівневої системи підтримки в інклюзивному освітньому просторі. Соціальна складова індивідуальної програми розвитку здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, завдання та роль соціального педагога у роботі команди наскрізного психолого-педагогічного супроводу на різних вікових етапах. Соціально-педагогічна адаптація та модифікація освітнього середовища під потреби дитини. Сприяння соціалізації, формуванню комунікативних навичок та соціальній інтеграції здобувачів освіти з ООП в учнівський колектив. Оцінка динаміки розвитку та соціального прогресу дитини з особливими освітніми потребами. Профілактика та подолання стигматизації і булінгу щодо дітей з ООП в освітньому середовищі. Особливості роботи з метою професійної орієнтації та життєвого самовизначення дітей з ООП.

Тема 3.12. Проєктування соціально-педагогічної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Соціально-педагогічний супровід батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами

Стратегії та методи проєктування інклюзивної практики закладу освіти. Форми та напрями соціально-педагогічної підтримки та консультування родин, які виховують дітей з ООП. Психологічні етапи проживання батьками факту наявності у дитини особливих потреб та шляхи їх соціально-педагогічного супроводу. Залучення батьків дітей з ООП до активного партнерства із закладом освіти та участі у житті школи. Організація батьківських клубів, груп взаємопідтримки та просвітницьких заходів. Формування інклюзивної культури та толерантності серед батьківської спільноти закладу освіти. Взаємодія з інклюзивно-ресурсними центрами, громадськими організаціями та соціальними службами в ході соціально-педагогічного супроводу.

Тема 3.13. Соціально-психологічна підтримка дітей та сімей, постраждалих внаслідок війни

Наслідки впливу воєнних дій на психічне здоров'я, емоційний стан та соціалізацію дітей та сімей. Діагностика специфічних проявів психотравми, тривожності, втрати та вимушеного переміщення у здобувачів освіти. Алгоритм та комплекс заходів із надання першої психосоціальної допомоги в закладі освіти. Створення безпечного та відновлювального середовища для внутрішньо переміщених дітей та осіб, які зазнали впливу бойових дій. Соціально-педагогічний супровід та підтримка постраждалих родин. Програми соціально-педагогічної адаптації та інтеграції дітей, які постраждали внаслідок війни. Методи арттерапії, каністерапії, казкотерапії та тілесні практики у роботі з дитячою воєнною травмою. Координація міжвідомчої взаємодії із соціальними службами, службами у справах дітей, закладами охорони здоров'я, центрами життєстійкості, громадськими організаціями, міжнародних та українських благодійними фондами, ветеранськими просторами та іншими ресурсами громади відповідно до потреб дитини й сім'ї.

Тема 3.14. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми та родиними військовослужбовців та ветеранів

Специфіка соціально-психологічного стану дітей із сімей військовослужбовців, учасників бойових дій, поранених та загиблих Захисників.

Особливості адаптації дітей до повернення батьків з війни (робота з травмою, тривожністю, вторинною травматизацією). Соціально-педагогічний супровід дитини на різних етапах військової служби батьків (мобілізація, перебування на фронті, поранення, ротація, дедемобілізація). Діагностика та корекція специфічних проблем адаптації, психотравм та емоційних розладів у дітей із сімей ветеранів та військовослужбовців. Протокол надання первинної психологічної допомоги та соціально-педагогічної підтримки дитині у разі поранення або загибелі батьків. Особливості соціально-психологічної підтримки дітей, чий батьки перебувають у полоні, вважаються зниклими безвісти за особливих обставин або загинули. Специфіка взаємодії з батьками-ветеранами з урахуванням особливостей ПТСР, адаптації до цивільного життя та реінтеграції. Формування культури поваги, вдячності та вшанування пам'яті захисників і захисниць України. Розробка індивідуальних траєкторій соціально-педагогічної підтримки дітей ветеранів та військовослужбовців. Організація взаємодії закладу освіти з ветеранськими просторами, реінтеграційними хабами, Центрами надання соціальних послуг та громадськими організаціями. Напрями соціально-педагогічної роботи з батьками-ветеранами щодо відновлення дитячо-батьківських стосунків та подолання наслідків ПТСР.

Тема 3.15. Партнерство з громадськими та державними установами в інтересах дитини

Поняття та сутність партнерства в інтересах дитини. Заклад освіти як учасник системи соціальної підтримки дитини. Суб'єкти партнерської взаємодії в інтересах дитини. Розподіл повноважень між установами та організаціями. Підстави для залучення зовнішніх партнерів. Алгоритм міжвідомчої взаємодії. Роль соціального педагога у міжвідомчому партнерстві. Партнерство з громадськими та благодійними організаціями. Ресурсний потенціал територіальної громади. Партнерство в інтересах дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Міжвідомча взаємодія у сфері захисту дитини від насильства. Партнерство у випадках булінгу та інших конфліктних ситуацій. Взаємодія з батьками як складова партнерської моделі. Комунікація між різними суб'єктами партнерства. Конфіденційність і захист інформації про дитину. Професійні межі в міжнародному партнерстві. Партнерство як інструмент раннього виявлення та попередження проблем. Міждисциплінарна команда у підтримці дитини. Оцінювання результативності партнерської взаємодії.

Тема 3.16. Особливості роботи соціального педагога в умовах цифрової трансформації робочого простору та дистанційного навчання

Цифрова трансформації діяльності соціального педагога закладу освіти. Обов'язкова цифрова документація соціального педагога та інших фахівців психолого-педагогічного супроводу в автоматизованій системі інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ»). Ведення електронного журналу обліку психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять для дітей з особливими освітніми потребами; протоколів та висновку про комплексну оцінку соціального розвитку дитини; змісту індивідуальної програми розвитку (ІПР) та індивідуального плану надання послуг. Робота фахівця з соціальної роботи в Єдиній інформаційній системі соціальної сфери відповідно до Закону України № 4607-IX «Про Єдину інформаційну систему соціальної сфери», її синхронізація із застосунком «Дія» та

іншими інформаційними системами.

Сутність та особливості соціально-педагогічної роботи в умовах дистанційного навчання. Роль соціального педагога в умовах дистанційного освітнього процесу. Особливості соціально-педагогічної взаємодії з учасниками освітнього процесу онлайн. Виявлення соціально-педагогічних труднощів здобувачів освіти в дистанційному форматі. Роль соціального педагога в ранньому виявленні труднощів. Соціальна взаємодія здобувачів освіти у дистанційному навчанні. Психосоціальна підтримка здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання. Консультативна робота соціального педагога онлайн. Взаємодія соціального педагога з батьками в дистанційному форматі. Дистанційний соціально-педагогічний супровід дітей, які потребують додаткової підтримки. Профілактична діяльність соціального педагога в онлайн-середовищі. Кібербулінг та інші соціальні ризики дистанційного середовища. Соціально-педагогічні діагностика в умовах дистанційного навчання. Цифрові інструменти соціально-педагогічної роботи. Цифрова безпека та захист персональних даних. Доступність соціально-педагогічної допомоги в дистанційному форматі. Взаємодія із зовнішніми службами та організаціями онлайн. Особливості роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. Професійні та етичні межі дистанційної соціально-педагогічної роботи. Алгоритм дій соціального педагога у разі виявлення соціально-педагогічних труднощів онлайн. Професійна стійкість соціального педагога в дистанційній роботі.

Тема 3.17. Діагностика рівня професійного вигорання фахівця

Поняття та сутність професійного вигорання. Основні прояви професійного вигорання. Професійне вигорання та якість професійної діяльності. Ранні ознаки професійного вигорання. Зовнішні (організаційні) та внутрішні (особистісні) чинники, що провокують вигорання фахівців психологічної служби системи освіти. Вплив умов воєнного стану, хронічного стресу та високої відповідальності на динаміку вигорання. Самоспостереження як елемент ранньої діагностики. Принципи діагностики професійного вигорання. Діагностичний інструментарій професійного вигорання. Основні компоненти, які можуть оцінюватися під час діагностики. Особливості використання діагностичних методик соціальними педагогами. Інтерпретація результатів діагностики та побудова особистого профілю професійного здоров'я. Діагностика як основа індивідуального планування профілактики. Етичні аспекти діагностики професійного вигорання. Динамічне спостереження за професійним станом.

Тема 3.18. Професійні деформації фахівця

Поняття та сутність професійної деформації. Професійні деформації у соціально-педагогічній діяльності. Професійна деформація та професійне вигорання (взаємозв'язок і відмінності). Основні прояви професійних деформацій соціального педагога. Професійні деформації у взаємодії з учасниками освітнього процесу. Авторитарність як можлива професійна деформація. Стереотипізація професійного мислення. Професійні установки та їхній вплив на учасників освітнього процесу. Порушення професійних меж як фактор професійної деформації. Емоційні зміни у професійній діяльності. Фактори, що сприяють формуванню професійних деформацій. Ранні ознаки професійної деформації. Самодіагностика та професійна рефлексія. Професійна рефлексія як засіб

профілактики деформацій. Професійна гнучкість як ресурс фахівця. Профілактика професійних деформацій. Професійна підтримка як засіб запобігання деформаціям. Професійна етика та запобігання деформаціям.

Тема 3.19. Методи профілактики та подолання професійного вигорання соціального педагога

Професійне вигорання як проблема сучасної соціально-педагогічної діяльності. Особливості професійного вигорання соціального педагога. Основні причини та фактори ризику професійного вигорання. Специфічні фактори ризику у роботі соціального педагога. Самодіагностика професійного вигорання. Принципи профілактики професійного вигорання. Саморегуляція емоційного стану соціального педагога. Методи психологічного та фізичного відновлення. Управління професійним навантаженням. Професійні межі як метод профілактики вигорання. Професійна емпатія та емоційне дистанціювання. Комунікація як фактор профілактики вигорання. Професійна підтримка та командна взаємодія. Роль соціального педагога у профілактиці професійного вигорання педагогічних працівників. Професійна рефлексія як інструмент профілактики. Методи подолання професійного вигорання. Організаційна профілактика професійного вигорання. Професійна стійкість соціального педагога. Профілактика повторного виникнення професійного вигорання.

Тема 3.20. Конференція з обміну досвідом та захисту індивідуального практичного навчально-дослідного завдання – соціально-педагогічного тренінгу на актуальну тематику

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичне завдання 1 – Вирішення кейсу, розробка плану соціально-педагогічного супроводу здобувача освіти.

Ситуація. Учениця 8 класу демонструє різку зміну поведінки: на уроках, що проходять у змішаному форматі стала більш замкненою, тривожною, частіше пропускає заняття, на онлайн-зустрічах майже не вмикає камери, не завжди відповідає на запитання чи звернення педагогів. Класний керівник помітила, що дівчинка почала стрімко втрачати інтерес до навчання та уникати комунікації з однолітками, нічого не розповідає про проблеми чи причини такої поведінки, скарги від батьків не надходили. Класний керівник звернувся до соціального педагога з проханням допомогти визначити причини труднощів, можливі шляхи вирішення ситуації та підтримки здобувачки освіти.

Визначте завдання і запропонуйте алгоритм та послідовність дій соціального педагога у цій ситуації. Для кожного кроку зазначте, що саме має робити соціальний педагог і з ким йому доцільно взаємодіяти.

Практичне завдання 2 Розробка сценарію соціально-педагогічного тренінгу на актуальну тематику.

Запропонуйте короткий сценарій тренінгу за одним із запропонованих напрямів (на вибір слухача): життєве та професійне самовизначення, розвиток резильєнтності, лідерських якостей, навичок ефективної комунікації, безпечної поведінки, вмінь протидіяти тиску, профілактика поведінкових ризиків, деструктивної та адиктивної поведінки підлітків, запобігання та протидія

насильству, булінгу та кібербулінгу, підтримка родин військовослужбовців, адаптація та інтеграція дітей з особливими освітніми потребами.

Короткий сценарій тренінгу має містити такі елементи:

- Тема
- Мета
- Цільова аудиторія
- Тривалість
- Вступна частина: знайомство, мотиваційна частина, очікування та потреби учасників, визначення рівня їхньої поінформованості з теми тренінгу.
- Основна частина: короткий опис інформаційних повідомлень та інтерактивних вправ для розвитку практичних навичок.
- Заключна частина: зворотний зв'язок, рефлексія, підбиття підсумків, завершення тренінгу.

Формат виконання: письмова робота (короткий опис) обсягом до 3 сторінок формату А4.

3.2.Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Розробіть алгоритм дій та маршрут взаємодії соціального педагога з суб'єктами соціального захисту (Служба у справах дітей, Ювенальна поліція, Центр «Барнахус», мобільні бригади) у разі виявлення дитини, яка зазнала домашнього насильства або постраждала від воєнних злочинів.

2. Розробіть скринінговий інструмент (з використанням Google Forms чи іншого онлайн-інструменту) для оцінки рівня психічного благополуччя, виявлення ознак прихованої дезадаптації серед учнів в умовах дистанційного навчання як основи для термінового реагування.

3. Опрацюйте ситуацію щодо реагування на факт булінгу або кібербулінгу в учнівському середовищі. Визначте зміст роботи Комісії з розгляду випадків булінгу в закладі освіти, ефективні відновні практики, можливості медіації та способи корекції поведінки кривдників та спостерігачів.

4. Розробіть план соціально-педагогічного супроводу з соціальної адаптації, відновлення та реінтеграції дитини з родини ветерана/військовослужбовця або дитини-ВПО, яка зазнала психотравмивного впливу війни за такими основними напрямками: індивідуальна підтримка дитини (стабілізація, ресурсування); робота з учнівським колективом (вправи на згуртованість, подолання стереотипів); взаємодія з родиною (психосоціальна просвіта, консультування); співпраця з педагогами (щодо способів підтримки, комунікації та адаптації освітнього навантаження).

5. Складіть скарбничку (перелік) практичних інструментів та ресурсних вправ для саморегуляції, стабілізації та відновлення внутрішніх ресурсів, зміцнення резильєнтності учасників освітнього процесу; профілактики професійного та емоційного вигорання соціального педагога, вчителя закладу загальної середньої освіти, фахівця із соціальної роботи або асистентів дитини з особливими освітніми потребами.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.11.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій або надзвичайного стану» від 15.03.2022 № 2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>
4. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>
6. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 1.07.2026 № 4924-IX (набирає чинності з 22.10.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4924-IX#Text>
7. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
8. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
9. Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>
10. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», від 21.06.20021 № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
11. Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
12. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
13. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 23.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
14. Постанова Кабінету Міністрів України № 957 від 15 вересня 2021 р. «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України» від 26.08.2020 р. № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації надання соціальних послуг» від 14.01.2026 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64-2026-%D0%BF#Text>
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018 № 658. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» від 01.06.2020 № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text>

19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми» від 04.06.2025 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2025-%D0%BF#Text>

20. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки» від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

21. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку психологічної служби у системі освіти на період до 2030 року» від 15.07.2026 № 705-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/705-2026-%D1%80#Text>

22. Наказ МОН України «Про внесення змін до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядку застосування заходів виховного впливу» від 18.06.2026 № 961. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1078-26#Text>

23. Наказ МОН України «Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>

24. Наказ МОН України «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», від 29.08.2024 № 1225 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>

25. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>

26. Наказ МОН України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти» від 26.02.2020 № 293. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-spryamovanih-na-zapobigannya-ta-protidiyu-bulingu-ckuvannyyu-v-zakladah-osviti>

27. Наказ МОН України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами» № 1047 від 02.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text>

28. Наказ МОН «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти «Соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» від 29.07.2026 № 1256. URL: https://drive.google.com/file/d/16gaaOHGmAyWAC5vRJQNbAlZftO-Lkr_e/view?usp=drive_link

29. Наказ МОН України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших працівників закладів освіти «Організація фізичного та психологічно безпечного освітнього

середовища: реагування на загрози чи надзвичайні ситуації» від 06.06.2024 № 814. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-naukovo-pedahohichnykh-ta-inshykh-pratsivnykiv-zakladiv-osvity-orhanizatsiia-fizychnoho-ta-psykholohichno-bezpe>

30. Лист ІМЗО «Про методичні рекомендації «Пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти України в 2025/2026 навчальному році» від 07.07.2025 № 21/08-586 URL: https://deponms.carpathia.gov.ua/uploads/zvit-derektoriv-PTNZ/21_08-586-Pro-metodicni-rekomendacii.pdf

31. Лист МОН України «Про методичні рекомендації щодо організації виховного процесу в закладах освіти», від 19.11.2024 № 1/21639-2421 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii-shchodo-orhanizatsii-vykhovnoho-protsesu-v-zakladakh-osvity>

32. Лист МОН України № 1/17702-26 від 17.08.2026 «Про методичні рекомендації щодо організації діяльності психологічної служби у системі освіти у 2026/2027 навчальному році». URL: https://rada.info/upload/users_files/44950214/d796a59b382e210e24c0e02cde9b3a60.pdf

33. Проект наказу МОН України «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України». URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-proponuie-dlia-hromadskoho-obhovorennia-proiekt-nakazu-pro-zatverdzhennia-polozhennia-pro-psykholohichnu-sluzhbu-u-systemi-osvity-ukrainy>

34. Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» від 21.09.2020 №398/2020. URL:

Основна література

1. Бойчук Ю.Д., Кузнєцов М.А., Кабусь Н.Д. Лідерська позиція майбутніх освітян: психологічні детермінанти становлення: монографія. Харків : ФОП Бровін О.В., 2026. 222 с.

2. Козирєв М. П. Соціальна педагогіка: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.

3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М.. Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 232 с.

4. Нормативно-правові засади діяльності соціального педагога в закладах освіти. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В. Л., Мельничук В. О., Калашник О. А. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

5. Рудкевич Н.І. Методика соціально-педагогічної роботи: навчально-методичний посібник. Львів: Растр-7, 2021. 324 с.

6. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності. К.: Центр навчальної літератури. 2021. 248 с.

Додаткова література

1. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л., Байдик В. В., Войцех І. В., Калашник О. А. та ін. Київ : ФОП Нічога С. О., 2020. 196 с. URL: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/posibnyk_protydiya-nasylstvu_-dodatok.pdf

2. Зеня Д.М., Кабусь Н.Д. Перспективні напрями соціальної роботи з особами з інвалідністю в умовах сучасних викликів. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукр. наук.-пр. конф., 27 жовтня 2023 р.: збірник наукових праць. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. С.121-127.

3. Данилова Н.Ю., Кабусь Н.Д. Застосування арт-терапевтичних методик в роботі з учнями з особливими освітніми потребами в закладах професійно-технічної освіти. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукр.наук.-пр. конф., присвяченої 220-річчю від дня заснування Університету, м. Харків, 7 листопада 2024 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. С. 53-56.

4. Діденко А.С., Кабусь Н.Д. Технологічні аспекти профілактики жорстокої поведінки підлітків у закладах освіти. Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали Всеукр. наук.-пр. конф. здобувачів вищої освіти, присвяченої 220-річчю від дня заснування Університету, 23 травня 2024 року. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. С. 46-51.

5. Кабусь Н. Д. Підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до профілактики uzалежненої поведінки учнів у закладах загальної середньої освіти. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2022. № 4. С. 49-57.

6. Кабусь Н.Д. Система роботи з формування лідерської позиції майбутніх освітян. Психологія та соціальна робота, 2024. Вип. 2(60). С.75-86. DOI <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2024.2.7>

7. Кабусь Н. Д., Воробйов М. Е. Перспективи наукової освіти в контексті професійної орієнтації учнівської молоді. Інноваційні практики наукової освіти : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-пр. конф. (Київ, 6–12 грудня 2023 року). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. С 232-235.

8. Кабусь Н.Д., Клос Л.Є. Стратегічні орієнтири соціального виховання дітей та молоді в інформаційному суспільстві ризику. Ввічливість. Humanitas, 2024, 2, 30-36, DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.5>

9. Кабусь Н.Д., Трайно В.І. Ігрові технології як засіб соціального виховання в закладах загальної середньої освіти. Наумовські читання: матеріали ХХІ Всеукр. наук.-метод. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, (23-24 листопада 2023 р., м. Харків). ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Харків: ХНПУ, 2023. С 577-579.

10. Кібербулінг – що це та як це зупинити? URL: <https://www.unicef.org/ukraine/cyberbullying>

11. Клос Л.Є., Осіяненко К.В., Кабусь Н.Д., Бордіян Я.І. Особливості роботи центрів соціальних служб з соціальної підтримки дітей, які зазнали насильства, в Україні. Наукові інновації та передові технології, 2025. № 12(52). С. 431-448.

12. Костіна В., Кабусь Н. Соціальний педагог як фасилітатор взаємодії у різних соціальних осередках: досвід професійної підготовки/ «Освіта збереже Україну»: Матеріали ІІІ Всеукраїнських Прокопенківських читань (Харків, 10 червня 2024 р.). Харків, 2024. С.272-280.

13. Кращі практики психолого-педагогічного супроводу та підтримкиучасників освітнього процесу в умовах воєнних дій і збройних

конфліктів, надання соціально-психологічної допомоги постраждалим від насильства та торгівлі людьми. URL: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/krashchi-praktyky-psykholoho-pedahohichnoho-suprovodu-ta-pidtrymky-uchasnykiv-osvitn-oho-protsestu-v-umovakh-voiennykh-diy-i-zbroynykh-konfliktiv-nadannia-sotsial-no-psykholohichnoi-dopomohy-postrazhda/>

14. Профілактика деструктивної поведінки підлітків / Т. Журавель, І. Паньок, М. Лехолетова та ін. Київ : Вид-во ФОП Черненко К. В., 2022. 144 с.

15. Штонда М.Ю., Кабусь Н.Д. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до формування соціальної активності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукр. наук.-пр. конф., присвяченої 80-річчю від дня присвоєння університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків, 13 листопада 2025 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2025С. 453-464.